

Forum Ecclesiasticum

In Quo Jus Canonicum Universum, Librorum Ac Titulorum Ordine Per
Quæstiones Et Responsa, Tam Canonistarum Veterum & Recentiorum,
quàm Legistarum, in iis, quæ Utrique Juri, Canonico Et Civili Communia
Sunt, Authoritate stabilita, Methodo clara & facili explanantur

Leuren, Peter

Moguntiae, 1720

§. IV. De Impedimento Erroris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73973](#)

sponsalia validè contrahi non possunt inter raptorem & raptam, quamdiu hæc violenter detinetur in illius potestate. Quamvis enim Concilium non loquatur de sponsalibus de futuro, sed solum de matrimonio, adeoque ejus decretum pñale quò ad dictam inabilitatem & irritationem non videatur extendendum ad sponsalia, attamen, cùm sponsalia

§. IV. De impedimento erroris.

Quæst. 125. Qualiter error persona praebet impedimentum matrimonio.

1. Resp. Primo: Error circa substantiam seu individuum personæ, ut dum quis putans se contrahere cum Maria contrahit cum Anna, jure naturæ reddit contractum matrimoniale nullum; dum enim objectum nempe personam, circa quam versatur, falso cognoscit, putans esse, quod non est, adeoque reddit incognitum, facit deficere voluntarium circa hoc objectum, & excludit consensum in hanc personam; juxta illud L. si per errorem. ff. de iuris omn. iud. errore excludit consensum. Et l. i. c. de falsa caus. adjec. errantibus nullus est consensus. & illud (Menochii cons. 279. n. 20. voluntas errantibus nihil disponit. & in specie juxta illud c. unicus. 29. q. 1.) error persona conjugi consensum non admittit. Qui tamen consensus jure naturæ necessarius est ad matrimonium, & quidem in determinatam personam propter individuum cum ea vita societatem, aliter, accedit in aliis Sacramentis & contractibus, quorum valori non obstat, quòd erretur in persona. V. G. dum confirmatur, absolvitur Petrus, confirmante, absolvente putante esse Joannem; dum equus venditur Tito, venditore putante esse Cajum; cum enim in his non spectetur hæc vel illa determinata persona, quam mente concepit, sed solum, quæ præsens est, parumque referat ad Sacramenti validam administrationem intentio ministri, quæ non ad singularem personam, puta Petrum vel Joannem, sed ad eam, quæ præsens est, restringitur. Quod si tamen minister præter communem Sacraenta administrandi modum merè per accidens hic & nunc sic restringeret intentionem suam ad singularem, quam sibi in mente designavit, personam, pariter de valore istius Sacramenti loquendum ac de matrimonio, in quo erratur in persona. Perinde autem est, si matrimonium redditur invalidum, sive error ille in substantia seu persona sit error antecedens consensum (qui est causa, quare consensus habeatur, ut si quis contrahat cum hac persona, quia putat Mariam esse, cum ea non contracturus deposito errore, sive si sciret non esse Mariam) sive sit error concomitans (qui non est causa consensus, sed purè illum concordit, ut si quis contrahat cum hac persona, quam putat esse Mariam, contracturus tamen etiam cum ea, & fortè libenter, si non esset Maria, sed Anna; uterque enim hic error facit, ne adsit actualis consensus in personam, quam quis falso putat esse eam, quam sibi animo designavit. Ita Laym. l. 5. tr. 10. p. 4. c. 2. num. 1. & ex eo Krimet. l. c. num. 1072.

2. Resp. Secundo: Error circa qualitatem. V. G. Virginitatem, nobilitatem, duitias, fecunditatem, pulchritudinem &c. et si sit antecedens, seu dans causam matrimonio, alias non contrahendo, si error ille non intercessisset. V. G. dum sic contrahitur: duco te in uxorem, quia puto te esse nobilem, non ducturus te, si scirem te non esse nobilem: non

reddit matrimonium irritum. Laym. l. c. num. 2. dicens esse communem Scholasticorum. Sanch. l. 7. d. 18. num. 18. Covar. in 4. decree. p. 2. c. 3. §. 7. n. 3. Covar. resol. l. 1. c. 5. n. 1. Molin. de just. tr. 2. d. 352. §. illd est. Castrop. m. 28. d. 4. p. 4. n. 3. citans insuper Gl. in l. à Divo Pio. v. actionem. ff. de ritu nupt. Valent. 2. 2. d. 5. q. 20. punct. 4. §. 2. Gutt. de mat. c. 89. n. 3. & alios plures contra quosdam putantes tale matrimonium non valere in foro conscientiae, secus in foro externo; hocque etiam, ut expressè Laym. eti error proveniat ex dolo alterius contrahentis, simulantis, se esse talibus qualitatibus præditum. Ratio responsionis à priori & ab intrinseco est: quia talis error non impedit consensum requisitum substantialiter, nec tollit voluntarium absolutum & simpliciter; cùm dictus consensus consistat in traditione voluntaria tui corporis, que non impeditur eti deceptus sit credens esse nobilem &c. cùm illæ qualitates incitarent te quidem ad hanc traditionem faciendam, non tamen fuerint materia vel objectum illius. Unde patet talia matrimonia imprimitis non esse irrita jure naturæ, sed neque esse irrita jure positivo ecclesiastico, patebit ex jam dicendis. Altera ratio à posteriore desumitur, nimurum à gravissimis damnis & inconvenientiis inde oritur, si talia matrimonia passim ob tales errores & deceptions tanquam irrita dissolventur. Quæ etiam est ratio, cur Ecclesia istiusmodi matrimonia irritare noluerit (nullus enim existit canon ecclesiasticus, quo & infirmantur, ut Laym.) eti forte potuisse, sicut irritavit de facto matrimonia ex gravi metu in iustè incusso contracta, eti non minus metus ille quam error causet involuntarium, cùm metus ille injustus faciliter probetur, quam error ille & deceptio; adeoque non ita metus ac error dubia relinqueret matrimonia, ac omnia litibus involveret. Laym. num. 2. Castrop. num. 3. Unde jam etiam facile respondetur ad illud adversariorum: contractus, cui error causam dedit, saltem ope Judicis venit irritandus, nimurum, si irritationem suscipere potest; matrimonium autem semel validum, rescindi non potest. Similiter ad illud: quod donatione sit nulla, dum datur Tisio non pauperie elemosyna, quia putatur pauper; nimurum donationem illam esse nullam; quia error hic commissus non est in qualitate, sed substantia; cùm enim elemosyna si miseria alterius sublevatio, ad ejus substantiam & objectum pertinet vera paupertas, non ficta & simulata.

3. Resp. tertio: Loco limitationis præcedentis quæst. Si tamen contractus habeat expressam & actualem voluntatem non contrahendi cum hac muliere, nisi habeat talem qualitatem. V. G. nisi sit nobilis, matrimonium nullum est, deficiente illa qualitate, non tam ex errore qualitatis, quam ex defectu substantialis consensus, qui non nisi sub conditione præstitus est hoc modo: duco te, si nibilis es, alias non duco te. Sanch. cit. I 3 d. 18.

d. 18. n. 2. Laym. n. 2. Castr. p. 5. Gutt. c. 89. n. 6. Idem est, seu non valet matrimonium, dum error qualitatis infert errorem circa substantiam ipsam seu errorem personæ, uti contingit, dum per qualitatis aut qualitatum non communium (quales sunt divitiae, nobilitas) sed singularium individuationem personæ denotantium expressionem seu narrationem persona alias ignota describitur seu fit cognita. V.G. si vis contrahere cum primogenita Petri, & offertur tibi Caja, quæ non est primogenita Petri, sed singit se illam esse, aut persuaderis aliunde illam esse primogenitam, contraactum cum ea matrimonium nullum est; quia hic iterum deficit consensus, seu quia non habes consensus contrahendi cum hac persona. Laym. Sanch. Gutt. Castr. l. cit. Secus tamen fore, si dicta Caja tibi prius nota de visu designaretur à te ad matrimonium, quia putas esse primogenitam, cum tamen non sit, nisi forte haberet actualem intentionem illam non ducendi, si non esset primogenita, ait Laym. l. c.

Quæst. 126. An igitur etiam error circa servilis conditionis qualitatem non dirimat matrimonium.

R Esp. primò: Error servilis conditionis, licet veretur tantum circa qualitatem personæ, ut dum liber cum ancilla vel serva, vel libera cum servo contrahit, ignorans illam conditionem, reddit matrimonium nullum; irritatio hæc habetur c. 2. 3. E ult. de conjug. servor. Ratio autem hujus irritationis ab AA. reddi solet ex D. Thom. communiter recepto in 4. d. 36. q. unic. a. 1. nimirum quod æquum sit, maximè conducens, & tantum non necessarium ad finem generis & mutuorum obsequiorum præstationem &c. ut in hoc contraactu matrimoniali servetur æqualitas, seu conjuges conseruant inter se æqualem corporum suorum potestatem, quæ æqualitas in dicto conjugio servorum cum liberis servari nequit; cum liber plenam sui corporis potestatem det servo, obligatque se ad individuam vita societatem, quam tamen servus libero concedere & præstare nequit; siquidem in potestate domini constitutus ejusque obsequiis & negotiis diu noctuque occupari potest, in terras longinquas mitti quin & vendi, non obstante matrimonii vinculo, ut constat ex c. 1. de conjug. servor. adeoque impeditur frequentissimè reddere debitum conjugi, ejus obsequiis assistere, vacare educationi prolium &c. Unde etiam desumitur ratio, cur potius irritatur matrimonium ex errore hujus qualitatis, quam ex errore aliarum qualitatum.

2. Extenditur responsio, vel potius ex ea deducitur, quod liber detecto errore seu servitute, autoritate propria recedere possit, si absit scandalum; etiæ regulariter, dum matrimonium, publicè contractum, & de eo constat, adsit scandalum, adeoque separatio fieri non debeat sine iudicio Ecclesiæ. Gutt. c. 90. n. 11. Ponc. l. 9. c. 43. in fine. Quin etiam servus possit, renuente etiam libero, recedere; cum ex parte utriusque contractus sit nullus; nisi forte ex talis contractu & deceptione liber passus damnum, cui aliter servus satisfacere nequit, quam matrimonium ratificando. Castr. cit. d. 4. p. 5. §. 1. n. 4.

3. Limitatur è contra responsio à Sanch. l. 7. d. 19. n. 4. Coninck. d. 3. d. 2. n. 26. ut error conditionis servilis non reddit matrimonium irritum, si mancipio promissa à domino libertas intra breve tempus, V. G. sex mensés; eò quod videantur cessare rationes, ob quas alías tale matrimonium irritatur, & moraliter reputari debeat matrimonium cum li-

bera. Contrarium tamen probabilius censem Ponc. l. 7. c. 43. n. 1. Gutt. c. 90. n. 6. quibus favere videtur Castr. l. c. p. 5. §. 1. n. 4. eò quod textus absolute irritent matrimonium liberi cum mancipio ignorata servitute ob deceptionem, quam in eo patitur liber, & involuntarium, quod tali contractu inesse presumitur. Illud tamen certum, ut Castr. esse dicunt hi AA. contra Sotum Ledesm. &c. valere matrimonium, si contrahatur cum ea, cui concessa libertas pro aliquo determinato tempore; quia absolute contrahitur cum libera; præterquam quod libertas concessa pro quoquinque tempore est perpetua. l. libertas. junct. l. ideo statim. de manum. testam. contrarium tamen exp̄s̄e habet Pirh. ad iii. de conjug. servor. citans Sanch. d. 19. n. 2. nimirum esse tale matrimonium nullum, dum libertas concessa ad biennium, ut eo elapsō, rursus servus in pristinam servitutem redigatur; eo quod talis maneat revera servilis conditionis, & quidquid interea agit, agat ut servus. Illud etiam certum juxta cit. c. 2. de conjug. serv. matrimonium tale invalidum ex errore servilis conditionis fieri validum, si liber post scientiam servitutis cognoscat carnaliter servam. Verùm, ut Pirh. l. c. n. 5. cum Barbol. in cit. c. 2. & aliis apud illam quia post Trid. sef. 2. 4. de mat. c. 1. non sufficit ad matrimonium consensus præsumptus, qualis habetur per subsequentem copulam, nisi post sublatum impedimentum novus consensus coram Parochio & testibus interveniat, non habebit locum quod ad hanc partem cit. c. 2. in locis, in quibus Trid. receptum; adeoque talis postquam cognito errore eam cognovit, adhuc compelli non poterit, ut eam tanquam uxorem maritali affectu trahet.

Quæst. 127. An ergo etiam invalidum sit matrimonium ex errore servilis conditionis contraactum in iis casibus, dum per ipsum matrimonium servus evadit liber.

R Esp. In hoc non convenite AA. negant Sanch. l. 7. d. 20. n. 14. & alii cum Gl. in c. fin. de conjug. servor. eò quod exp̄s̄e approbetur in Autb. de nupt. coll. 4. ubi: Non erit iustum tale non confare conjugium; & tale conjugium dici non possit liberi cum servo; cum eo ipso definat esse servus, & ea servitus, quæ per matrimonium tollitur ejus bonis obsecrare non possit, quæ est sola ratio, cur conjugia liberi cum serva irritentur. Affirmant eò contra Gutt. c. 91. n. 16. Covar. in 4. decret. p. 2. c. 7. n. 1. Castr. l. c. §. 3. n. 5. eò quod Jus canonicum absolute matrimonium liberi cum serva servitutis ignari irritet ob defectum voluntarii, quem liber habere censem; in praesente vero casu verè sit matrimonium liberi cum serva; cum servus, ut libertatem consequatur, debeat prius contrahere, adeoque hic contractus sit stante formaliter servitute. Atque ita tota ratio Castropalai consistit in hoc, quod matrimonium tale fit natura prius libertate, & pro hoc priori sit contractus liberi cum mancipio. Ad textum vero Autb. respondet Castr. in eo decimus non esse, valere tale matrimonium, sed iustum esse, ut valeat, nimirum deinceps, dum postmodum consenserint; quia tunc sublatum impedimento per ipsum matrimonium iustum est, illud constare. Ad illud, quod non obsecratur matrimonium tale illius bonis, dicit, non irritari ex eo matrimonio contracta ex errore servitutis, quod aliquatenus obsecrare bonis illius; alia enim, ut dictum, debent irritari contracta cum scientia servitutis, sed ob deceptionem libero factam & involuntarium illius consensem, quorum utrumque in præ-

præcente casu reperitur in tali contractu, & talis
contractus non fuisset, si veritatem scivisset. Sed
quid, si scivisset servitutem per ipsum matrimonium
tolli, quid eum deterruisset ab eo, nisi forte turpe
existimasset etiam illam ducere, quæ antecedenter
serva fuisset.

*Quæst. 128. Quo iure error conditionis
irritet matrimonium.*

1. **R** Esp. In hoc quoque non convenire AA. Ju-
ri naturali, vel faltem juri gentium adscri-
bunt Sylv. v. matrimonium. 6. q. 1. Angles. in florib.
4. sentent. p. 1. super dist. 36. quæst. de error. condit.
a. 1. du. 1. apud Laym. l.c. n. 3. qui & ipse in hanc
sententiam inclinata videtur, & probabilem satis di-
cunt Sanch. n. 15. Castrop. n. 2. idque (quod spe-
ciale videtur jus naturale) ob rationes adductas;
nimur quia status servilis repugnat bonis & fini
matrimonii, secus, ac contingit in leprosis, bannitis,
relegatis, qui eti & ipsi liberè nequeant vacare usui
matrimonii, id tamen contingat per accidens. Ad
hæc, sacris canonibus videatur hoc impedimentum
non de novo inductum, sed quod antea receptum
erat, approbatum sit, ita ut, quod ait Laym. non sine
verisimilitudine dici possit, errore illo servilis
conditionis jure gentium infirmari matrimonium.

2. E contra quamvis juri naturali valde conforme
sit, ut talis error dirimat matrimonium, non esse tam
men hoc jure irritum, sed solo jure ecclesiastico,
quamvis antiquissimo irritatum, sentiunt Sanch. l.c.
n. 16. Gutt. l.c. n. 1. Concl. du. 2. concl. 1. Castrop.
n. 3. Pirk. l.c. n. 8. quam sententiam inter AA. ma-
gis receptam, ait Laym. Ratio hujus sententiae est,
quod quamvis contrahens ex errore servitus aliquo modo & secundum quid involuntariè contra-
hat, in quantum si conditionem servilem præsciret,
non contraheret (uti etiam accidit in errore circa
qualitates alias) simpliciter tamen & absolute talis
contractus sit voluntarius; quia simpliciter in hanc
determinatam personam consentit, adeoque est ve-
rus & validus contractus, spectato solo jure naturæ.
Ad hæc ex jure naturæ provenient nequit dicta irri-
tatio, quia talis error obstat bonis matrimonii; cum
alias etiam servitus non ignorata redderet matrimo-
nium irritum; neque quia per deceptionem illam
facta injuria homini libero; cum deceptio illa non
sit facta in substantia contractus, quæ consistit in
mutua tradizione corporum ad usum conjugalem,
quæ etiam in contractu liberi cum servo reperitur,
licet traditio illa facta à servo non sit ita plena ac ex-
pedita, sicut facta à libero; non enim exinde de-
struit essentia matrimonii, ut quæ solum requirit,
ut conjux alteri reddat debitum, individuè cohabit-
et &c. quoties legitimè impeditus non fuerit, uti
hæc patent in matrimonio sani cum leprosa; quod
tamen simile, ait Laym. juxta dicta ab eo ante, non
tenere; cum servitus per se sit status quidam stabili-
lem obligationem continens, quæ obligationi ma-
trimoniali suæ naturæ non parum derrahit. Qua-
leum obligationem stabilem usui matrimoniali con-
trariam, quia non continent alia qualitates, sed tan-
tum per accidens, cum usum non impedian, error
que circa illas sit varius & multiplex, non fuerit ex-
pediens, passim matrimonia ex eo errore irritari.
Ex quibus jam etiam inferunt juxta priorem senten-
tiæ, ut redit Laym. dicendum matrimonium inter
infideles contractum ex errore conditionis servilis
irritum esse, & posse deceptum, dum errorem co-
gnovit, ad alias nuptias transire. Contrarium ve-
rò dicendum, si solo jure ecclesiastico irritarentur

illa matrimonia, utpote cui infideles non subjecti.
Pirk. l.c. n. 9.

*Quæst. 129. Cui incumbat onus probandi
conditionem servilem cognitam esse
vel ignoratam, ut matrimonium con-
tractum inter servum & liberam va-
lidum vel irritum declaretur.*

R Esp. Probabilius videri id onus incumbere
mancipio. Sanch. L. 7. d. 19. n. 8. Gutt. c. 90.
n. 14. Castrop. n. 8. Pirk. l.c. n. 13. cum Abb. in c.
fin. de conjug. servor. n. 6. Jo. And. ibid. n. 3. Butrio.
n. 6. &c. contra Henr. L. 11. de mat. c. 10. n. 5.
Ratio est, quod cum jure ipso irritum si tale matrimo-
nium ob inæqualitatem contrahentium, ut dictum,
allegans hanc inæqualitatem, habeat suam
intentionem de nullitate matrimonii in ipsa lege
fundatam, à quo dimoveri nequit, nisi probetur, li-
berè & cum scientia dictæ inæqualitatis contraxisse.
Ad hæc, scientia alieni facti nunquam presumitur,
sed potius ignorancia. Reg. præsumitur ignorantia. de
reg. jur. in 6. L. varius ff. de probat. Mascal. concl.
1214. n. 5. adeoque cum præsumptio ignorantiae
servitutis sit prolibero (nisi forte tempore contra-
ctus fuisset in loco, in quo servitus conjugis omni-
bus nota) mancipio incumbit probatio scientiæ;
ita fere Castrop. Sed neque semper alleganti igno-
rantiam incumbit probatio, ut Mascal. de prob. vol. 2.
concl. 279. sed tantum, ubi illa ignorantia non
presumitur.

*Quæst. 130. An cessante hoc errore ser-
vitis conditionis, sive si liber sciens
servam cum ea contrahat; vel etiam
dum liber contrahit cum libera, quam
putat esse servam, valeat matrimo-
nium.*

1. **R** Esp. Ad primum: esse hoc matrimonium
validum non minus, quam cum servus cum
serva contrahit; quia cessat deceptio facta libero,
& præsumptio confusus involuntarii, ob quæ ma-
trimonium liberi cum serva irritatur. Laym. n. 3.
Castrop. n. 9. Sanch. L. 7. d. 19. n. 13. juxta c. 2. de
conjug. servor. Unde si quicunque contrarium ha-
bere videantur, intelligendi, supposito errore, seu
ignorantia dictæ conditionis; quin & addit Castrop.
cum Sanch. n. 14. & Gutt. n. 24. nullum committi
peccatum contrahendo cum serva; quia id nullibi
prohibetur, tametsi fiat irregularis arg. textus in
c. si quis viduam. dist. 34.

2. Resp. Ad secundum: pari modo valere ma-
trimonium in eo casu; error siquidem conditionis
servilis tunc tantum vitiat matrimonium, quando
per illum redditur deterior conditio contrahentis,
uti sit, cum quis contrahit cum serva putans esse li-
beram; non verò dum contrahit cum libera, quam
putat esse servam; unde etiam, dum servus contra-
hit cum ancilla, quam putat esse liberam, valet ma-
trimonium; cum conditio servi contrahentis non
sistat per hoc deterior; quia contrahit cum æquali
seu sua conditionis; ita Pirk. l.c. n. 6. cum Sanch.
l.c. n. 23. & aliis.

De ceteris impedimentis matrimonii dirimenti-
bus agitur in sequentibus specialibus titulis hujus
Lib. 4. ad quos quoque commodius referuntur im-
pedimenta dirimentia cætera, quæ propriis carent
titulis, & hic omisso, puta impedimentum etatis
ad tit. 2. impedimentum criminis ad tit. 7. impe-
dimentum ligaminis ad tit. 21.

TITU-